

Sp. zn. 1628/2020/VOP/DST
Č. j. KVOP-14476/2020
Datum 14. dubna 2020

Vážený pane A.,

reaguji na Váš podnět týkající se jízdního řádu pro železniční dopravu. Považujete za diskriminační zejména vůči seniorům, že jízdní řád pro rok 2020 nebyl vydán v tištěné podobě.

Zákon mi umožňuje působit ve věcech práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací.¹ Diskriminací přitom není každá subjektivně pocíťovaná nespravedlnost. Za diskriminaci se považuje jen takové jednání, které je popsáno a zakázáno zákonem.

Při hodnocení Vašeho podnětu jsem dospěl k závěru, že ukončení vydávání tištěného jízdního řádu nepředstavuje diskriminaci z důvodu věku. Lidé, kteří dosud vyhledávali dopravní spojení v tištěném jízdním řádu, mohou v důsledku této změny pocíťovat znevýhodnění. Dopravní informace však mohou nadále získávat cestou, která není závislá na přístupu k internetu.

Nepřímá diskriminace

Jednání nebo opomenutí, které na základě zdánlivě neutrální praxe znevýhodňuje určitou skupinu lidí, může představovat nepřímou diskriminaci. To platí jen tehdy, pokud znevýhodnění **souvisí s některým ze zákonných diskriminačních důvodů** (rasa, etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientace, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víra nebo světový názor).²

Zákonem chráněný důvod

Rozhodnutí dopravců nevydat tištěný jízdní řád lze vnímat jako zdánlivě neutrální opatření, které může mít vliv na přístup části společnosti k informacím o dopravě. V případě, že tyto informace má nyní cestující čerpat zejména z webových stránek, může vznikat podezření na nepřímou diskriminaci z důvodu věku.

Podíl seniorů s přístupem k internetu stoupá, od roku 2010 se podle dat Českého statistického úřadu ztrojnásobil z 13 % na 39 % v roce 2019.³ Lidé nad 65 let však zůstávají

1 Ustanovení § 1 odst. 5 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 Ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

3 Český statistický úřad. Internet používá přes 80 % obyvatel Česka [on-line]. Praha [cit. 2020-3-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/internet-pouziva-pres-80-obyvatel-ceska>.

skupinou, která využívá internet ve značně nižší míře než mladší lidé.⁴ **Část starších lidí, která byla v minulých letech zvyklá vyhledávat dopravní spojení v tištěném jízdním řádu, tedy skutečně může být touto změnou znevýhodněna.**

Zákonem chráněná oblast

Aby mohlo být určité jednání považováno za rozporné s antidiskriminačním zákonem, musí k němu dojít v jedné z chráněných oblastí. Jednou z těchto oblastí je poskytování zboží a služeb určených veřejnosti.⁵ Součástí služby přepravy osob na železnici je nepochybně také informační servis pro cestující. Z toho vyvozují, že přístup k dopravním informacím ve veřejné dopravě lze zahrnout pod oblast poskytování zboží a služeb určených veřejnosti.

Legitimní ospravedlnění

Ne každé nepřímo diskriminační jednání je ovšem automaticky zakázané. **Nepřímo diskriminací není, pokud daná praxe sleduje legitimní cíl a prostředky k dosažení tohoto cíle jsou přiměřené a nezbytné.**⁶

Cíl posuzované praxe

Z veřejně dostupných zdrojů není zcela jasné, proč České dráhy a Správa železniční dopravní cesty tištěný jízdní řád už nevydávají. Důvodem může být ztrátovost jeho prodeje, jak se v podnětu sám zamýšlíte. Jednou z příčin může být i fakt, že dopravců na českých železnicích je nyní více a nedošlo mezi nimi k domluvě na řešení této věci. Vydání tištěného jízdního řádu totiž není povinností, která by pro dopravce vyplývala z právního předpisu. Správa železniční a dopravní cesty, která původně chtěla jízdní řád vydat, nicméně v listopadu 2019 oznámila, že od plánu odstupuje pro nezájem nakladatelství.⁷

Kromě **úspory prostředků** lze odůvodnit nevydávání tištěného jízdního řádu dalšími cíli. **Elektronizace** vede k šetření času většiny uživatelů dopravních služeb, protože se k potřebným informacím dostanou snáze a mohou si vyhledávání na internetu přizpůsobit. Prostřednictvím elektronického jízdního řádu si uživatelé také rovnou mohou zakoupit jízdenku, což šetří čas zaměstnanců Českých drah. Nelze pominout ani to, že využívání webových aplikací namísto tištěných materiálů je ohleduplnější k životnímu prostředí. **Z mého pohledu tedy existuje legitimní cíl pro nevydávání tištěného jízdního řádu.**

Přiměřenost a nezbytnost

Ukončení vydávání tištěného jízdního řádu umožňuje, aby dopravci použili uvolněné finanční prostředky na jiné účely. Tato praxe rovněž motivuje cestující k tomu, aby

4 Český statistický úřad. Informační společnost v číslech – 2020. Kapitola B. Domácnosti a ICT. Domácnosti s přístupem k internetu. [on-line]. Praha [cit. 2020-3-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/informacni-spolecnost-v-cislech-2020>.

5 Ustanovení § 1 odst. 1 písm. j) antidiskriminačního zákona.

6 Ustanovení § 3 odst. 1 antidiskriminačního zákona.

7 Knižní jízdní řád už nekoupíte. SŽDC ho vydá jen pro sebe a České dráhy [on-line]. Praha [cit. 2020-3-25]. Dostupné z: <https://zdopravy.cz/knizni-jizni-rad-uz-nekoupite-szdc-ho-vyda-jen-pro-sebe-a-ceske-drahy-36774/>.

vyhledávali informace o dopravě především na internetu. **Praxi proto hodnotím jako vhodnou, protože přispívá k dosažení cílů úspory nákladů a podpory elektronizace.**

Je také na místě ověřit, zda je praxe proporcionální – tedy, zda v jejím důsledku nejsou nadměrně dotčeny oprávněné zájmy znevýhodněných. V této části hodnocení Vašeho podnětu se tedy věnuji tomu, zda v případě absence tištěného jízdního řádu mají lidé bez přístupu k internetu jiné nástroje ke zjištění potřebných dopravních informací.

Informace o železniční dopravě mohou cestující čerpat stále z vícero zdrojů. Kromě elektronického jízdního řádu přístupného online si mohou jízdní řád zdarma stáhnout a uložit do počítače, případně vytisknout (přístup k internetu poskytují například veřejné knihovny).⁸ Dále je možné získat informace osobně v kontaktním místě Českých drah na některém z vlakových nádraží. Cestující se mohou na České dráhy nebo jiné vlakové dopravce obrátit také telefonicky. Lidé bez přístupu k internetu (včetně starších lidí) nejsou proto zcela vyloučeni z možnosti získávat informace o dopravních spojeních. **Tato skutečnost je pro posouzení Vašeho podnětu klíčová, protože dokládá, že opatření je proporcionální.**

K výše uvedeným cílům by nebylo možné účinně směřovat, jestliže by dopravci dále tištěný jízdní řád vydávali. Váš návrh, aby v následujících třech letech tištěný řád nadále vycházel, by situaci do budoucna výrazně neřešil. Jiné řešení, které by umožnilo úsporu veřejných prostředků, podporu elektronizace a současně bylo méně omezující, v současné situaci zřejmě není k dispozici. **Splnění podmínky nezbytnosti proto dovozují z toho, že není k dispozici jiné, stejně vhodné a méně omezující opatření vedoucí k dosažení sledovaného cíle.**

Shrnutí

Chápu, že situaci vnímáte jako nevýhodnou pro lidi staršího věku a oceňuji, že jste mě na ni upozornil. **S ohledem na výše uvedené úvahy se nedomnívám, že by nevydávání tištěného, resp. knižního jízdního řádu zakládalo nepřímou diskriminaci z důvodu věku. Tuto praxi dopravců totiž lze v souladu s požadavky antidiskriminačního práva ospravedlnit.**

Přístup veřejnosti k úřadům

V podnětu také upozorňujete, že na některé úřady se občan může obrátit pouze e-mailem. K tomu poznamenávám, že na základě zákona má každý občan právo učinit podání písemně nebo ústně do protokolu anebo v elektronické podobě.⁹ Tento postup je v souladu se zásadou veřejné správy jako služby veřejnosti, jejímž úkolem je vycházet občanům podle možností vstříc.¹⁰

Jestliže by vám nějaký správní úřad neposkytl možnost obrátit se na něj osobně, můžete mě požádat o prošetření jeho postupu.¹¹ Dovolte mi pouze upozornit, že vzhledem

8 České dráhy. Jízdní řád [on-line]. Praha [cit. 2020-3-25]. Dostupné z: <https://www.cd.cz/jizdni-rad/default.htm>.

9 Ustanovení § 37 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

10 Ustanovení § 4 odst. 1 správního řádu.

11 Ustanovení § 1 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

k současnému nouzovému stavu v ČR řada úřadů z pochopitelných důvodů preferuje jinou formu komunikace (e-mail, telefon apod.).

Česká televize, na kterou upozorňujete, však není ani správním úřadem, ani není primárně určena k přijímání podnětů občanů. Její služba veřejnosti spočívá zejména v tvorbě a šíření televizních programů.¹² Česká televize proto nejedná v rozporu se zákonem, jestliže poskytuje občanům pouze možnost e-mailové komunikace.

Vážený pane A., bohužel Vám nemohu pomoci více než výše uvedenými informacemi. Zdůrazňuji, že jsem se Vaším podnětem zabýval striktně z pohledu antidiskriminačního práva, tedy nikoliv z obecného pohledu přívětivosti uživatelských služeb. Jestliže se budete chtít tímto problémem dále zabývat, můžete se s podnětem obrátit přímo na České dráhy a Správu železniční a dopravní cesty.

S pozdravem

JUDr. Stanislav Křeček
veřejný ochránce práv

Příloha
GDPR informace

¹² Ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 483/1991 Sb., o České televizi, ve znění pozdějších předpisů.